

in plaats. Wat de wereld streng in ons afkeurt, voelen wij zeer scherp als overtreding, wat zij oogluikend duldt, geschiedt dag aan dag zonder het schuldbesef in ons te wekken. De maatstaf der wereld, en niet de wet des Heeren, bepaalt dan de waarde die we in ons eigen oog bezitten, en waar zij ons niet aanklaagt, achten we ons van schuld en zonde vrij. En naarmate we dus hooger staan in het maatschappelijk leven, en men meer door de vormen moet heenbreken, om af te keuren wat we deden, naarmate we in geld of invloed meer een afdoend middel bezitten, om de opmerkzaamheid van ons af te leiden en stilzwijgendheid te koopen, naarmate i. e. w. de wereld ons minder in het aangezicht beschuldigen en openlijk aanklagen durft, moet dan ook ons eigen schuldgevoel al zwakker worden, — en de uitkomst leert het dan ook, dat het schuldgevoel zich sterker uitspreekt, naarmate men een sporte afdaalt op de ladder van het maatschappelijk leven, al blijft het 't zelfde menschenhart, dat klopt in al de rangen der maatschappij. Ja, zoo noodlottig is die veruitwendiging van het schuldgevoel, dat ze er toe leidt, om de kerk al meer in den staat te doen opgaan: op het staatstoezicht de taak van den godsdienst over te dragen, en niet meer den Cherub van Gods heiligheid, maar den gerechtsdienaar die het zwaard draagt, als wachten te begroeten van Gods onkreukbaar recht.

Met die oppervlakkige, onware, gedachtelooze opvatting nu van het schuldgevoel, heeft de openbaring der Schrift dus niets gemeen. »Wie zou de afdwalingen verstaan?» vraagt de psalmist. »Ik,» kondt gij allen immers uitroepen, zoo alleen bewuste zonde, zonde was voor God,